

International
JOURNAL OF SOCIAL, HUMANITIES
AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
JOSHASjournal (ISSN:2630-6417)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:18

2019

pp.693-703

journalofsocial.com

ssssjournal@gmail.com

DİSİPLİN CEZASI ALAN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK BELİRTİLERİNİN BAZI SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF THE PSYCHOLOGICAL SYMPTOMS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS WHO RECEIVED DISCIPLINARY PUNISHMENT IN TERMS OF SOME SOCIO-DEMOGRAPHIC VARIABLES

Merve DİKMEN

İstanbul Aydın Üniversitesi, Psikoloji Programı, İstanbul/Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Engin EKER

İstanbul Aydın Üniversitesi, Psikoloji Programı, İstanbul/Türkiye

Article Arrival Date : 14.07.2019

Article Published Date : 24.09.2019

Article Type : Research Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.155>

Reference : Dikmen, M. & Eker, E. (2019). "Kentsel Alanlarda Biyoçeşitliliği Koruma Yaklaşımı Olarak Sürdürülebilir Peyzaj Sertifikaları", Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 5(18): 693-703

ÖZET

Araştırmanın amacı, disiplin cezası alan ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin psikolojik belirtilerinin belirlenmesinde, ebeveynlerinin stresle başa çıkma tarzlarının etkisini belirlemektir.

Araştırmanın çalışma evrenini, İstanbul Küçükçekmece ilçesindeki ortaöğretim kademesindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem grubunu, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre, disiplin kurulundan ceza almış 52 öğrenci ve bu öğrencilerin ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırma, ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemi, rastgele örneklem seçilerek oluşturulmuştur. Çalışmanın verileri ise likert tipi ölçekler kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmada hem öğrenciler hem de ebeveynleri için oluşturulmuş 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır. Ayrıca, öğrenciler için 'Kısa Semptom Envanteri' kullanılırken, ebeveynleri için 'Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği' kullanılmıştır.

'Kısa Semptom Envanteri' ile çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım alt boyutları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anksiyete alt boyutu ile çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım alt boyutları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, boyun eğici yaklaşımın kısa semptom üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, stres, şiddet.

ABSTRACT

The aim of the study is to determine the effect of parents' coping styles with stress on determining psychological symptoms of secondary school students who received disciplinary punishment.

The population of the study consists of students at secondary school education level in Küçükçekmece district of Istanbul. The sample group consisted of 52 students who were punished by the disciplinary committee according to the Regulation on Secondary Education Institutions and their parents. The research was designed according to correlational survey model. The sample of the study was formed by selecting random sample. The data of the study was obtained by using Likert Type Scales. In the study, a 'Personal Information Form' was used for both students and their parents. In addition, while the Brief Symptom Inventory was used for the students, 'Appraisal of Stressful Situations' were used for their parents.

There was a positive and moderate significant relationship between the ' Brief Symptom Inventory' and the helpless and submissive approaches. There was a positive and moderate significant relationship between the anxiety sub-dimension and the helpless and submissive approach sub-dimensions. When the results of the t-test regarding the significance of regression coefficients were examined, it was found that the submissive approach was a significant predictor of brief symptom.

Keywords: Adolescence, stress, violence.

1. GİRİŞ

Ergenlik; bağlanma ilişkilerini de içine alan bilişsel, davranışsal ve duygusal örüntülerin dönüşüme uğradığı; ergenin bakım alan durumundan sıyrılarak kendine yeten ve çevresine, akranlarına, sevgililerine bakım verecek potansiyele erişebildiği bir dönemdir (Allen ve Land, 2008).

Stres (Stress) terimi Latince "estricia" fiilinden türetilmiş bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. Kelimelerde eylem olarak, baskıda olmak-yapmak, bastırmak, önemsemek, ısrar etmek ve zorlamak; ad olarak ise literatürde zorbalık, basınç, şiddet, gerilim, güç, kuvvet, vurgu, yük, zarar, zor, baskı gibi kelimeleri karşılamaktadır. Tıbbi kaynaklarda yaşanan hastalıklar sebebiyle meydana gelen aşırı ağrı ve acıyı anlatmak için kullanılırken, kelime anlamı olarak aşırı çekme, germe anlamına gelmektedir (Avşaroğlu, 2007).

Aile ve iş hayatında belli miktarda stres varlığı normal ve sağlıklı görülen bir haldir. Biraz stresin olması, kişinin ilgisini diri tutar, harcadığı emeği kuvvetlendirir, kendini geliştirmesine ve başarımına katkıda bulunur. Stresin etkisinin ve fazlalık oranının kontrollü olması gerekmektedir. Eğer etki ve fazlalık oranı aşırı olursa, kişide yıpranma ve performansında hızlı bir düşüş meydana gelir. Bunun yanı sıra kişide ruhsal ve bedensel açıdan problemler görülebilir (Kırel, 1993; Ertekin, 1993).

Strese sebep olan bir olay veya faaliyet organizmada fizyolojik değişiklikler meydana getirir. Stresle baş eden kişilerin performanslarının yüksek olduğu görülmektedir. Birey için uzun süreçte ya da bir anda kendini gösteren stres, bireye önemli derecede zarar vermektedir. Gerginlik, ağlama, unutkanlık, bağırsak sancıları, bulantı, mide rahatsızlığı, nefessiz kalma hissi, kalp çarpıntısı, uzun süreli baş ağrıları, soğuk ve terli eller, kas ağrısı gibi bazı stres belirtileri gözlenmektedir (Civil, 2008).

Günlük yaşantımızın doğalında olan ve yaşantı içinde bir gün karşılaşılabilecek olan bir stres, iyi yönetildiği takdirde, hayatımız daha iyi, kaliteli ve çalışmalarımız daha verimli duruma gelir.

Bireylerin meydana getirdiği stratejiler, kişisel olarak stresle baş etme tutumları arasında en dikkat çekenidir. Bireylerin stresle baş etmelerini sağlamada kişilerin zamanı etkili ve verimli kullanma becerilerinin, bireylerin kendilerini kontrol altında tutmalarının ve kendilerine ait hobiler edinmelerinin de yararı vardır (Pehlivan, 1995; Erdoğan, 1990).

Kişilerin stresle başa çıkabilmesi için birincil olarak strese sebep olan etmenleri saptaması ve bu duruma göre kendine uygun stresle baş etme yöntemlerini belirlemesi lazımdır (Wein, 2006).

Aile içindeki bireylerin yaşantıları birbiri ile doğrudan ilişkilidir. Eşlerin stresle başa çıkma biçimleri, ailede bulunan ergenlerin ruhsal durumlarını etkilemektedir.

Gordon (1999), ergenlik döneminde kişilerin karşı tarafa anlaşılmadıkları durumlarda tepkisel davranış gösterdiklerini, düşünce ve davranışlardaki otorite figürü karşısında onları düşmanca algıladıkları ve bu sebeple şiddet eğilimi gösterdiklerini savunmaktadır (Özdemir ve Çok, 2016: 10).

Ergenlik döneminde, ergen kişinin şiddet davranışlarında artışlar görülmektedir. Ergenlik dönemindeki davranışlar, ebeveyn arasındaki anlaşmazlıklar, ailenin çocukla arasındaki bağın güçsüz olması, erken yaşta olan annelik, şiddet gibi davranışların sebepleriyle ilişkilidir (Reiss ve Farrington, 1999, Karaboğa, 2018: 45).

Çocuğun içinde bulunduğu psikolojik ve fiziksel gelişimler şiddete başvurmasında etkilidir. Pek çok genç çatışma çözme sırasında farklı rollere sahip olmayabilir. Bu gençler sosyal ve temel gereksinimlerini karşılamamanın, belli bir statü kazanmanın ve saygı görmenin yolunu şiddet olarak

görmektedir. İç ve dış denetimi sağlayan moral normlardan mahrum olan kişiler şiddeti kolay bir şekilde kullanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2006; Ögel ve ark., 2006: 12; Karaboğa, 2018: 47).

Aile ve okul çocuğun sosyalleşerek topluma katılmasını sağlayan kurumlardır. Kişiliğin gelişiminin ve yapılanmasının temellerinin ilk atıldığı yer ailedir ve kişileri diğer toplumsal kurumlara hazırlar (Balkaya ve Ceyhan, 2007: 18). Diğer bir sosyalleştirme aracı okuldur. Toplumun kendine ait ihtiyaçlarının, kültürlerinin ve değerlerinin öğretilmesini, dünyadaki yeni bilgi ve becerilerin öğretilmesini sağlayarak bireyi her açıdan geliştirmeyi amaçlar (Özdemir ve Çok, 2016: 10). Disiplin; istenilmeyen tavrı önlemek, durdurmak ve yeniden yön vermek anlamındadır. Olumsuz bir tavır karşısında gösterilmesi gereken tutum ve davranış yöntemlerini içerir (Ayan, 2011; Karaboğa, 2018: 47).

Suç işlemeye yatkınlık genellikle ergenlik döneminde en üst seviyededir. Bunun nedeni büyümeyle ilgili otoriteyi tanımama ve özerk olma duygularıdır. Anne baba kontrolünün azalması ergenlerde bir boşluk oluşturabilmektedir (Hoffman, 1988; Balkaya ve Ceyhan, 2007: 10). Ergenlerin suç işlemeye meyilli olmalarındaki en önemli nedenlerden biri de yaşadıkları benmerkezci düşünce yapısı olabilir. Bana bir şey olmaz düşüncesinde oldukları için kuralları yıkmaya ve karşı gelmenin düşüncesi baskındır. Suç işleyip hayatlarını tehlikeye atmaktan çekinmeden bazı davranışlar sergileyebilirler (Ögel ve ark., 2006: 12; Kılıççı, 2013). Ergenler, suç davranışını ebeveyn otoritesinden özgürlük kazanmak ve kendi hayatını kontrol etmek için bir yol olarak kullanabilirler (Bradley ve Matsukis, 2000; Balkaya ve Ceyhan, 2007: 11).

Ergenlerde en çok rastlanan araştırma konusu olan bireysel nitelikler; cinsiyet, yaş ve sosyo-ekonomik durumlardır. Yapılan araştırmalara bakıldığında suç davranışının bağlantılı olduğu faktörlerin; yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey olduğu görülmüştür. Şahsi özellikler açısından bakılan araştırmalarda suç işleyen ergenlerin aleksitimi seviyelerinin fazla olduğu ve öfkenin cinsi ile öfkenin kontrolünün işlenen suçla bağlantılı olduğu neticesine varılmıştır. Suç işleyen ergenlerin sosyal ahenk seviyelerinin düşük, psikopatolojik semptomlarının fazla, yaşam kanaatlerinin düşük (Nalbant, 1993), olduğu gözlemlenmiştir.

Suç davranışı ile ilgili yapılan araştırmalarda ailenin niteliksel ve fonksiyonel değerlerine ulaşılmıştır. Ailenin niteliksel özelliklerine bakıldığında ebeveynlerin eğitim seviyesi, kardeş sayısı, ailedeki kişi ile suç davranışıyla alakalı olduğu kanıtına varılmıştır. Ailenin fonksiyonel özellikleri bakımından ise suç davranışının gözlemlendiği çocukların aile bağlarının güçsüz olduğu, dağılmış ailelerden geldikleri ya da ailede şiddet görüldüğü, alkol kullanan ya da suçlu kişinin olduğu tespit edilmiştir. Direkt kontrol ve dayanağın düşük olduğu ailelerde suç davranışının fazla olduğu gözlemlenmiştir ve aile içindeki uyumsuzluk, ebeveynlerin tavrı, çocuğun maddi ve toplumsal gereksinimlerinin giderilmemesi, duygusal istismar da suç tutumu ile alakalıdır. Arkadaş ilişkileri, suç davranışı ile ilişkili araştırma yapılan bir diğer faktördür. Yaşlıların baskısı, sapkın insanlarla arkadaşlık etmek ve arkadaşlık bağlarının zayıf olması ile suç davranışı arasındaki bağların anlamlı olduğu neticesine varılmıştır. Ergenlerde suç davranışını kavrayabilmek için ergenlerin şahsi özelliklerinin ve büyüdükleri ailesel fonksiyonların belirlenmesi gerekir. Suç davranışı ile ilgili etmenlerin belirlenmesiyle suç davranışı gün yüzüne çıkmadan önce farklı önlemler alınabilir.

2. YÖNTEM

2.1 Örneklem Grubu

Örneklem grubuna dair detaylı bilgi aşağıdaki çizelgede mevcuttur. Araştırmanın çalışma evreni İstanbul ilindeki Küçükçekmece ilçesindeki ortaöğretim kademesindeki farklı lise türlerinde öğrenimine devam eden öğrencilerdir. Örneklem grubunu Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre disiplin kurulundan sözel ve fiziksel şiddet gerekçesiyle kınama cezası almış 52 öğrenci ve bu öğrencilerin hem annesi hem de babası oluşturmaktadır. Bu çalışma ilişkisel tarama modeline uygun bir şekilde hazırlanmıştır.

Çizelge 1. Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

		f	%
Öğrenci Yaş	14	9	17,3
	15	19	36,5
	16	16	30,8
	17	5	9,6
	18	3	5,8
	Toplam	52	100,0
Öğrenci Cinsiyet	Kız	18	34,6
	Erkek	34	65,4
	Toplam	52	100,0
Anne Yaş	31-40	24	46,2
	41-50	20	38,5
	51 ve üzeri	8	15,4
	Toplam	52	100,0
Baba Yaş	31-40	9	17,3
	41-50	27	51,9
	51 ve üzeri	16	30,8
	Toplam	52	100,0
Evlilik Süresi	1-5 Yıl	1	1,9
	6-10 Yıl	8	15,4
	11-15 Yıl	2	3,8
	16-20 Yıl	17	32,7
	21 yıl ve daha fazla	22	42,3
	Toplam	50	96,2
Kayıp		2	3,8
Toplam		52	100,0
Gelir	0-1603 TL	9	17,3
	1604-3000 TL	24	46,2
	3001-6000 TL	16	30,8
	6001 TL ve üzeri	3	5,8
	Toplam	52	100,0
Baba Meslek	Emekli	7	13,5
	Memur	2	3,8
	Yönetici	3	5,8
	Serbest Meslek	13	25,0
	Ev Hanımı	1	1,9
	İşçi	15	28,8
	Diğer	11	21,2
Toplam	52	100,0	
Anne Meslek	Emekli	3	5,8
	Serbest Meslek	3	5,8
	Ev Hanımı	36	69,2
	İşçi	7	13,5
	Diğer	3	5,8
	Toplam	52	100,0

Çizelge 1.'de görüldüğü üzere, öğrenci yaşlarının %17,3'ü 14 yaş, %36,5'i 15 yaş, %30,8'i 16 yaş, %9,6'sı 17 yaş, %5,8'i 18 yaş, öğrencilerin %34,6'sı kız, %65,4'ü erkek, anne yaşının %46,2'si 31-40 yaş arası, %38,5'i 41-50 yaş arası, %15,4'ü 51 yaş ve üzeri, baba yaşının %17,3'ü 31-40 yaş arası, %51,9'u 41-50 yaş arası, %30,8'i 51 yaş ve üzeri, ebeveynlerin evlilik sürelerinin %1,9'u 1-5 yıl, %15,4'ü 6-10 yıl, %3,8'i 11-15 yıl, %32,7'si 16-20 yıl, %42,3'ü 21 yıl ve daha fazla, ebeveyn gelirinin %17,3'ü 0-1603 TL arası, %46,2'si 1604-3000 TL arası, %30,8'i 3001-6000 TL arası, %5,8'i 6001 TL ve üzeridir, baba mesleğin %13,5'i emekli, %3,8'i memur, %5,8'i yönetici, %25,0'ı

serbest meslek, %1,9'u ev hanımı, %28,8'i işçi, %21,2'si diğer, anne mesleğin %5,8'i emekli, %5,8'i serbest meslek, %69,2'si ev hanımı, %13,5'i işçi, %5,8'i diğerdir.

2.2 Veri Toplama Araçları

Öğrenciler ve Ebeveynler için Sosyo-demografik Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formlar, öğrencilerin ve ebeveynlerin sosyo-demografik bilgilerini öğrenmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Bilgi formunda katılımcıların, yaşı ve cinsiyeti gibi bireysel özelliklerinin yanı sıra ebeveynler için eğitim ve iş durumu gibi özelliklere ilişkin sorular da bulunmaktadır.

Kısa Semptom Envanteri (KSE): Klinik psikoloji ve psikiyatride bireylerin psikolojik durumlarını yordama amaçlı kısa tarama envanterlerine gerek duyulmaktadır. KSE, bir öz bildirim ölçeğidir. KSE, 'hiç'(0), 'çok az' (1), 'orta derecede' (2), 'oldukça fazla' (3) ve 'aşırı düzeyde' (4) olmak üzere 5 dereceli likert tipi bir ölçektir. Ölçek 53 maddeden oluşmaktadır. 9 alt madde ve 1 ek skala olmak üzere toplam 10 semptom grubundaki psikolojik belirtilerin zorlanma düzeylerini değerlendirmektedir (Şahin ve Durak, 1994). Ölçek uygulanırken kişiden, "cümledeki rahatsızlıkların huzursuzluk, tedirginlik, rahatsızlık derecelerini göz önünde tutarak cevaplandırması" beklenmektedir (Şahin ve Durak, 1994).

Türkçe güvenilirlik ve geçerliliği Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılmıştır. KSE'nin Türkçe geçerliliğine ilişkin yapılan faktör analizine göre, envanterin 'kaygı', 'depresyon', 'olumsuz benlik', 'somatizasyon' ve 'düşmanlık' olmak üzere 5 faktör yapılanmasında olduğu bulunmuştur. Güvenirliğine ilişkin sonuçlar, testin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarının .95 ve .96 arasında değiştiği olarak bulunmuştur. Alt ölçekler için elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ile sırasıyla, .87, .88, .87, .75 ve .76'dır (Şahin ve Savaşır, 1997).

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ): Stresle Basa Çıkma Tarzları Ölçeği, Lazarus ve Folkman'ın (1984) "Başa Çıkma Yolları Envanteri (Ways of Coping Inventory)"den hareketle Şahin ve Durak (1995) tarafından geliştirilmiş, çeşitli stres durumlarında geçerli olan 30 maddelik, dörtlü likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin üç farklı örneklem kullanılarak gerçekleştirilen faktör analizi sonuçları, stresle başa çıkma tarzlarının probleme yönelik/aktif ve duygulara yönelik/pasif tarzlar şeklinde ikiye ayrıldığını, kendi içlerinde de beş boyuta ayrıştırılabileceğini göstermiştir. Bunlar öz güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal destek aramadır (Oflaz, 1995; Şahin, 1995).

Verilerin Analizi: Bu çalışmada, elde edilen verilerin analizi yapılırken, veriler bilgisayara sayısal ifade olarak girilmiş ve bu veriler Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı (Statistical Program for Social Sciences-SPSS 25.0) kullanılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır (George ve Mallery, 2010). Uygulanan analizde %95 güvenilirlik düzeyi esas alınmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında parametrik iki grup arasındaki farkı analiz etmek için iki bağımsız değişken testi olan t-testi kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında parametrik çoklu grup arasındaki farkı analiz etmek için ANOVA testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki Pearson Korelasyon analizi ile test edilmiştir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkene etkisini görmek için Çoklu Doğrusal Regresyon kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

3. BULGULAR

Cizelge 2. Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri

	N	\bar{X}	Ss.
Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği	52,00	1,61	0,69
Anksiyete	52,00	1,50	0,79
Depresyon	52,00	1,64	0,82
Olumsuz Benlik	52,00	1,54	0,79
Somatizasyon	52,00	1,42	0,83
Hostilite	52,00	1,94	0,76

Çizelge 2.'de görüldüğü üzere, Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ortalaması 1.61 (ss=0.69), Anksiyete alt boyutu ortalaması 1.50 (ss=0.79), Depresyon alt boyutu ortalaması 1.64 (ss=0.82), Olumsuz Benlik alt boyutu ortalaması 1.54 (ss=0.79), Somatizasyon alt boyutu ortalaması 1.42 (ss=0.83), Hostilite alt boyutu ortalaması 1.94 (ss=0.76)'dir.

Çizelge 3. Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri

	N	\bar{X}	Ss
Kendine Güvenli Yaklaşım	52,00	1,96	0,46
İyimser Yaklaşım	52,00	1,89	0,46
Çaresiz Yaklaşım	52,00	1,44	0,44
Boyun Eğici Yaklaşım	52,00	1,39	0,54
Sosyal Destek Arama	52,00	1,71	0,45

Çizelge 3.'de görüldüğü üzere, Kendine Güvenli Yaklaşım Ölçeği ortalaması 1.96 (ss=0.46), İyimser Yaklaşım alt boyutu ortalaması 1.89 (ss=0.46), Çaresiz Yaklaşım alt boyutu ortalaması 1.44 (ss=0.44), Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutu ortalaması 1.39 (ss=0.54), Sosyal Destek Arama alt boyutu ortalaması 1.71 (ss=0,45)'dir.

Çizelge 4. Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		Kendine Güvenli Yaklaşım	İyimser Yaklaşım	Çaresiz Yaklaşım	Boyun Eğici Yaklaşım	Sosyal Destek Arama
Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği	r	-0,210	-0,240	,488**	,622**	0,232
	p	0,136	0,087	0,000	0,000	0,098
	N	52	52	52	52	52
Anksiyete	r	-0,208	-0,215	,431**	,576**	0,221
	p	0,140	0,126	0,001	0,000	0,115
	N	52	52	52	52	52
Depresyon	r	-0,228	-,287*	,419**	,478**	0,168
	p	0,104	0,039	0,002	0,000	0,233
	N	52	52	52	52	52
Olumsuz Benlik	r	-0,202	-0,226	,396**	,559**	0,254
	p	0,152	0,108	0,004	0,000	0,069
	N	52	52	52	52	52
Somatizasyon	r	-0,152	-0,231	,456**	,655**	0,189
	p	0,281	0,100	0,001	0,000	0,179
	N	52	52	52	52	52
Hostilite	r	-0,116	-0,071	,413**	,422**	0,173
	p	0,412	0,617	0,002	0,002	0,219
	N	52	52	52	52	52

**p<.01, *p<.05

Çizelge 4.'te görüldüğü üzere Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları ile Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda;

Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur (r= 488, p<.01).

Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=622, p<.01).

Anksiyete Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur (r= 431, p<.01).

Anksiyete Alt Boyutu toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 576, p<.01$).

Depresyon Alt Boyutu toplam puanı ile İyimser Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=- ,287, p<.01$).

Depresyon Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 419, p<.01$).

Depresyon Alt Boyutu toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 478, p<.01$).

Olumsuz Benlik Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 396, p<.01$).

Olumsuz Benlik Alt Boyutu toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 559, p<.01$).

Somatizasyon Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 456, p<.01$).

Somatizasyon Alt Boyutu toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 655, p<.01$).

Hostilite Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 413, p<.01$).

Hostilite Alt Boyutu toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 422, p<.01$).

Çizelge 5. Stresle Başa Çıkmanın Ergenler için Kısa Semptom Ölçeğine Etkisi

	B	Standart Hata	Beta	t	p	Tolerance	VIF	R2	F	p
(Sabit)	1,321	0,466		2,836	0,007			0,486	8,714	,000
Kendine Güvenli Yaklaşım	-0,367	0,240	-0,244	-1,530	0,133	0,438	2,281			
İyimser Yaklaşım	-0,095	0,232	-0,064	-0,410	0,684	0,464	2,157			
Çaresiz Yaklaşım	0,424	0,228	0,269	1,859	0,069	0,532	1,878			
Boyun Eğici Yaklaşım	0,663	0,190	0,513	3,491	0,001	0,518	1,932			
Sosyal Destek Arama	-0,203	0,187	-0,132	-1,085	0,284	0,759	1,318			

Kısa Semptom ve Stresle Başa Çıkma Alt Boyutları olan Kendine Güvenli Yaklaşım, İyimser Yaklaşım, Çaresiz Yaklaşım, Boyun Eğici Yaklaşım, Sosyal Destek Arama arasında anlamlı ilişkiler göstermektedir ($R^2=.204, p<.05$). Adı geçen değişkenlerle birlikte Kısa Semptomun varyansın sadece %49'unu açıklamaktadır.

Beta değerine göre önem sırası boyun eğici yaklaşım, çaresiz yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, sosyal destek arama, iyimser yaklaşımdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Boyun Eğici Yaklaşımın Kısa Semptom üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Buradan çıkan sonuca göre, Boyun eğici yaklaşım ergende olan semptomları pozitif etkilemektedir.

Çizelge 6. Örneklemin Öğrencinin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

Öğrenci Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss.	t	Sd.	p	
Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği	Kız	18	1,76	0,55	1,191	50	0,239
	Erkek	34	1,53	0,75			
Anksiyete	Kız	18	1,69	0,71	1,261	50	0,213
	Erkek	34	1,40	0,82			
Depresyon	Kız	18	1,92	0,71	1,812	50	0,076

	Erkek	34	1,50	0,85			
Olumsuz Benlik	Kız	18	1,58	0,60	0,318	50	0,752
	Erkek	34	1,51	0,88			
Somatizasyon	Kız	18	1,67	0,71	1,617	50	0,112
	Erkek	34	1,29	0,86			
Hostilite	Kız	18	1,95	0,65	0,106	50	0,916
	Erkek	34	1,93	0,82			

Çizelge 6.'dan de anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutlarından almış oldukları puanların, öğrencinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çizelge 7. Örneklem Grubunun Öğrencinin Yaşı Değişkenine Göre Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
Kısa Semptom Ölçeği	14	9	1,43	0,45	G.Arası	0,96	4	0,24	0,478	0,751
	15	19	1,64	0,81	G.İçi	23,46	47	0,50		
	16	16	1,60	0,64	Toplam	24,42	51			
	17	5	1,94	0,87						
	18	3	1,45	0,60						
	Toplam	52	1,61	0,69						
Anksiyete	14	9	1,43	0,61	G.Arası	1,02	4	0,25	0,386	0,817
	15	19	1,52	0,88	G.İçi	30,99	47	0,66		
	16	16	1,42	0,79	Toplam	32,01	51			
	17	5	1,91	0,98						
	18	3	1,38	0,60						
	Toplam	52	1,50	0,79						
Depresyon	14	9	1,43	0,56	G.Arası	2,78	4	0,70	1,024	0,405
	15	19	1,64	0,98	G.İçi	31,90	47	0,68		
	16	16	1,54	0,77	Toplam	34,69	51			
	17	5	2,30	0,77						
	18	3	1,75	0,63						
	Toplam	52	1,64	0,82						
Olumsuz Benlik	14	9	1,56	0,41	G.Arası	1,81	4	0,45	0,714	0,587
	15	19	1,52	0,92	G.İçi	29,75	47	0,63		
	16	16	1,43	0,67	Toplam	31,56	51			
	17	5	2,07	1,04						
	18	3	1,28	0,99						
	Toplam	52	1,54	0,79						
Somatizasyon	14	9	0,96	0,51	G.Arası	3,91	4	0,98	1,487	0,221
	15	19	1,62	0,97	G.İçi	30,88	47	0,66		
	16	16	1,57	0,74	Toplam	34,79	51			
	17	5	1,33	0,95						
	18	3	0,89	0,11						
	Toplam	52	1,42	0,83						
Hostilite	14	9	1,76	0,72	G.Arası	0,60	4	0,15	0,242	0,913
	15	19	1,89	0,83	G.İçi	28,97	47	0,62		
	16	16	2,03	0,69	Toplam	29,57	51			
	17	5	2,11	0,80						
	18	3	1,95	1,19						
	Toplam	52	1,94	0,76						

Çizelge 7.'den anlaşılacağı gibi Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutlarının sıralamalar ortalamalarının kendini öğrencinin yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

4. TARTIŞMA

Ergenlerin Kısa Semptom Ölçeği ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Anksiyete alt boyutu ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Depresyon alt boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutları puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Olumsuz Benlik alt boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutları puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Somatizasyon alt boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Hostilite alt boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuçların elde edilmesinde örneklem sayısı, örneklem grubunun soruları cevaplama samimiyetleri, diğer çalışmalara kıyasla zamansal farklılıklar, yabancı kaynaklara göre kültürel eğitim düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır. Literatüre baktığımızda bu sonuçları destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar bulunmaktadır.

Ergenlerin Depresyon alt boyutu ile İyimser Yaklaşım alt boyutu arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ergenlerin depresyon puanlarının daha yüksek olması, bu öğrencilerin daha fazla gelecek kaygısı taşıdıklarını, işsizlik endişesi yaşadıklarını, okul ile ilgili hoşnutsuzluklarının daha fazla olduğunu düşündürebilir. Ergenlerin yaşadıkları bu problemin aile yaşantısından da etkilenebileceğini düşünebiliriz. Luecken'in (2000) çalışmasında, çocukluk çağında ebeveynlerden birinin kaybının, ergenlik ve yetişkinlik döneminde depresyon açısından risk faktörü olduğu gösterilmiştir. Depresyonun gelişmesi ve sürmesinde aile bütünlüğü önemlidir. Bütünlüğün devamlılığı ruh sağlığı için koruyucu işlev görmektedir (Toros ve Bilgin, 2002). Küçüker yaptığı çalışmada ebeveynlerin stres ve depresyon düzeyleri ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre stres ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu ebeveynlerin stres düzeyleri azaldıkça depresyon düzeylerinin de azaldığı görülmektedir (Küçüker, 2001). Akbağ ve arkadaşları yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinde stres düzeyi, denetim odağı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre; fiziksel stres kaynaklarından daha çok etkilendikleri, depresyon belirti gösterme düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Akbağ vd., 2005). Yapılan çalışmalar depresyon ile stres arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar bizim bulgularımızla örtüşmektedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Boyun Eğici Yaklaşımın Kısa Semptom üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Bu sonuçların elde edilmesinde örneklem sayısı, örneklem grubunun soruları cevaplama samimiyetleri, diğer çalışmalara kıyasla zamansal farklılıklar, yabancı kaynaklara göre kültürel eğitim düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır. Literatüre baktığımızda bu sonuçları destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar bulunmaktadır.

Stresle başa çıkma tarzları da, ruh sağlığı açısından koruyucu rol oynamaktadır. Bazı tarzlar, bireyi stresli yaşam olaylarından uzak tutmakta, bazıları ise ruhsal bozukluklara karşı bireyin duyarlılığını arttırmaktadır (Muris ve ark., 2001). Kaya ve arkadaşları yaptıkları çalışmada depresif belirti yaygınlığı, stresle başa çıkma tarzları ve bazı sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre depresif belirtilerin stresle başa çıkmada önemli bir etken olduğu sonucu elde edilmiştir (Kaya vd., 2007). Bu durumda Kısa Semptom Envanteri alt boyutu olan Depresyonun stresle baş etmede önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Minör stres etkenlerine karşı gösterilen

ruhsal tepkiler, depresif duygudurum gelişimi üzerinde daha etkili bulunmuştur (Felsten, 2004). Bu sonuçlar bizim bulgularla örtüşmektedir.

4.1 Öneriler

Yapılan çalışmada ebeveynlerin stresle baş etme becerileri düştükçe ergenlerde psikolojik semptomların arttığı saptanmıştır. Bu bağlamda aile içi ilişkilerin sıcak, ulaşılabilir ve etkili bir iletişimi barındırması gerekmektedir.

Ailelerin yetkin ve etkin olabilmesi için eğitim programları ve danışmanlık hizmetlerinin gerçekleştirilmesi, var olan eğitim programlarının artırılması gerekmektedir. Aile içi ilişkilerin artması ergenlerde saldırgan tutumları azaltmaya katkı sunacaktır.

Yapılan çalışmada ebeveynler ayrı ayrı ele alınarak incelenememiştir, yeni çalışmalarda anne babalar ayrı ayrı ele alınabilir.

Davranış kontrolü ve iletişim konularında da toplumun daha fazla bilgilendirilmeye ihtiyacı vardır.

Ailelerin bozulan işlevselliklerini yeniden onarabilmek, aile içi iletişimin önemine dikkat çekmek konusunda aile terapilerinin katkısına vurgu yapılmalıdır. Sevildiğinden emin olmayan bireylerin benlik saygısı düşmekte, güçlü hissetme ile şiddet olgusunu eşleştirebilmektedirler.

Bugün suçlu gençlerle yapılan araştırmalara bakıldığında hem onların hem de sahip oldukları ailelerinin eğitiminin ilk ve ortaokul düzeyinde olduğunu görmekteyiz. Eğitim ve suçlu davranışlar arasındaki ilişkilere bakılabilir. Öğrencilerin olumlu davranış kalıplarını kazanmaları için okullarda daha çok eğitim verilmelidir.

Sosyal desteğin önemine dikkat çekilmelidir. Bireyler toplum içerisinde kendine değer vermeyi öğrenmelidir. Bu da sosyal benlik algısını ifade etmektedir. Gençler sosyalleşme sürecinde uygun rollere sahip olurlar ise sosyal benlik saygılarında ve kişiliklerinde de gelişmeler olacaktır.

Şiddet gören aile üyeleri ile zaman içerisinde değişen ruh sağlıkları konusunda boylamsal araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Akbağ, M., Sayıner, B., & Sözen, D. (2005). Üniversite Öğrencilerinde Stres Düzeyi, Denetim Odağı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(21), 59-74.

Allen, J. P., Land, D. (2008). Attachment in adolescence. İçinde J. Cassidy ve P. R. Shaver (Eds), *Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications*. (2nd ed.). New York: Guilford; 439-465.

Avşaroğlu, S. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya.

Ayan, S. (2011). Okulda disiplin cezası alma, ailede şiddete uğrama. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2).

Balkaya, Ö. G. A., & Ceyhan, E. (2007). Lise Öğrencilerinin Suç Davranış Düzeylerinin Bazı Kişisel ve Ailesel Nitelikler Bakımından İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 11(11), 13-27.

Civil, Ş. (2008). İstanbul İli Anadolu Yakası Kadıköy İlçesinde Bulunan Resmi Ve Özel İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerine Uygulanacak Olan OKS Sınavının Öğrenciler Üzerinde Oluşturduğu Sınav Kaygısının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Erdoğan, İ., (1990). “İşletme Yönetiminde Örgütsel Davranış”, İstanbul: Dönence Basım Ve Yayın Hizmetleri.
- Ertekin, Y., (1993). Stres ve Yönetim, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Felsten G (2004) Stress reactivity and vulnerability to depressed mood in college students. *Pers Individ Dif*, 36:789–800.
- Karaboğa, F. (2018). Ebeveyn reddi algısı yüksek olan ergenlerin şiddet eğilimine yönelmesinde bağlanma biçiminin etkisinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayahan, M., & Sertbas, G. (2007). Dahili ve cerrahi kliniklerde yatan hastalarda anksiyete-depresyon düzeyleri ile stresle basa cikma tarzları arasındaki ilişki/The relationship between anxiety-depression level and manners overcoming stress in hospitalized patients at clinics internal and surgical. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(1), 52.
- Kırel, Ç., (1993). Örgütsel Stres Yönetimi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: XI. S: 1-2, S. 159.
- Küçüker, S. (2001). Erken eğitimin gelişimsel geriliği olan çocukların anne-babalarının stres ve depresyon düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(01).
- Muris P, Schmidt H, Lambrichs R ve ark. (2001) Protective and vulnerability factors of depression in normal adolescents. *Behav Res Ther*, 39:555-565.
- Ögel, K., Tarı, I., & Eke, C. Y. (2006). Okullarda suç ve şiddeti önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları, 17, 9-23.
- Özdemir, Y., & Çok, F. (2016). Ergenlikte özerklik gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36).
- Pehlivan, İ., (1995). Yönetimde Stres Kaynakları, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Savaşır, I., Şahin, N. (1997). Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. *Türk Psikologlar Derneği Yayınları No: 9*, Ankara.
- Şahin, N., Durak, A. (1994), "Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI): Türk Gençleri için Uyarlaması", *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (31), s.44-56.
- Şahin, N.H., ve Durak, A. (1995). Üniversite öğrencileri için bir Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği: *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34),56-73.
- Toros F, Bilgin NG (2002) Ailede boşanma ve anne-baba ölümünün çocuk üzerindeki etkileri. 38. Ulusal Psikiyatri Kongresi-Ekim 2002, Marmaris, Program ve Kongre Bildirileri Özet Kitabı, s.200-201.
- Wein, H. (2006). Stress and Disease: New Perspectives, National Institutes of Health. Word on Health. NIH Publications.